Skolinspektionen

Beslut

Huvudman
kommunen@eslov.se

2019-01-14

Rektor för Nya Östra skolan
Ingemar.larsson@eslov.se

Dnr 400-2017:10221

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vid Nya Östra skolan i Eslövs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Syftet är att granska kvaliteten i rektorns och huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar och arbetar för att utbildningen i skolenheten, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?
2. I vilken utsträckning skapar huvudmannen förutsättningar och arbetar för att utbildningen i grundskolan, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?

Granskningen utgår från följande definitioner av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet:

Vetenskaplig grund – att skolorna såväl ska använda kunskap som härrör från vetenskapliga studier som att praktisera ett systematiskt utforskande för att kritiskt kunna granska, pröva och sätta resultat i ett sammanhang.

Beprövad erfarenhet – erfarenhet som är prövad, dokumenterad och genererad under längre tidsperiod och av många.

Granskningen genomförs i 30 skolenheter och deras respektive huvudman. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Nya Östra skolan och Eslövs kommun, som är huvudman för skolan, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Nya Östra skolan och Eslövs kommun den 22 och 23 november 2018. Besöket och intervjuerna genomfördes av Kristina Svensson och Oskar Cliffordson. Intervjuer med lärare, rektor och tjänstemän hos huvudmannen har genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten från de granskade skolorna och huvudmännen i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Bakgrundsfakta

Nya Östra skolan är en grundskola i Eslövs kommun som vid besöket har 242 elever i förskoleklass och årskurserna 1–6. Skolan är centralt belägen i nyrenoverade lokaler som till några delar är gemensamma med kommunens gymnasieskola. Sedan läsåret 2016/17

har skolan, liksom övriga grundskolor i kommunen, haft en stor personalomsättning och skolan har även en stor in- och utflyttning av elever. Cirka 80 procent av eleverna vid Nya Östra skolan har annat modersmål än svenska.

Skolan leds av en rektor som till sin hjälp har en utvecklingsgrupp bestående av fyra lärare och en fritidspedagog. Rektorn är även rektor för ytterligare en grundskola i kommunen. Eslövs kommun har 14 grundskoleenheter, vilka sorterar under Barn- och Utbildningsförvaltningen. Denna leds av en förvaltningschef som till sin hjälp har en avdelningschef. Avdelningschefen är bland annat chef för rektorerna vid grundskolorna.

Samtliga huvudmän och rektorer vid de skolor som besökts i samband med kvalitetsgranskningen har ombetts att lämna en verksamhetsredogörelse till Skolinspektionen. I den beskrivs det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår.

Utvecklingsarbete Nya Östra skolan

Det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår är kring ledarskapet i klassrummet.

Utvecklingsarbete Eslövs kommun

Det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår är ett samverkansprojekt mellan förskola, grundskola, gymnasieskola och socialtjänst för att förebygga och motverka utanförskap.

Skolinspektionens bedömning

Nya Östra skolan
Skolinspektionen bedömer att rektorns arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet till flera delar fungerar väl.

En sådan del är den ansvarsfördelning som finns på skolan för att stödja arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Rektorn har utformat en utvecklingsgrupp som består av arbetslagsledarna vid skolans tre arbetslag och rektorn. Arbetslagsledarna fungerar som en länk mellan rektorn och lärarna i arbetslagen och de intervjuade ger uttryck för att dialogen på samtliga nivåer fungerar väl. Utvecklingsgruppen ansvarar för att identifiera utvecklingsbehov samt för att planera och genomföra de insatser som prioriterats. De är med och beslutar om kompetensutveckling och driver tillsammans med rektorn utvecklingsarbete i samverkan med arbetslagen.

Ett annat område som fungerar väl är skolans arbete med att kartlägga utbildningens behov och utifrån det prioritera utvecklingsinsatser. Granskningen visar att det finns tydliga strukturer i skolans kvalitetsarbete som möjliggör att utvecklingsbehov identifieras och att detta är förankrat hos lärarna. Det finns olika forum för att reflektera och diskutera kring utvecklingsbehov, möjliga insatser och hur dessa ska genomföras. Utvecklingsbehov kan identifieras vid arbetslagsträffar, elevhälsomöten och via de kommungemensamma nätverken. Utvecklingsområdet "Ledarskap" identifierades på grund av att det har funnits oro i klasser och det finns ett behov av att utveckla lärarnas ledarskap. Behovet har förstärkts på grund av att det är en stor omsättning av elever i klasserna, vilket gör att elevgrupperna ofta förändras. Därmed behövs ett tydligt ledarskap i klassrummet.

Beslut om insatser fattas i utvecklingsgruppen och skolan har vanligen en prioriterad utvecklingsinsats per år, även om det också pågår andra utvecklingsinsatser. Samtliga intervjuade ger uttryck för att det är relevanta insatser och att rektorn ser till att det inte blir för mycket som ska genomföras samtidigt. Skolan deltar därför inte i nuläget i en av de utvecklingsinsatser som pågår vid flera skolor i kommunen.

Vidare ser rektorn till att det finns vissa förutsättningar för att söka efter och inhämta ny kunskap och att detta sker utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Vid granskningen framkommer att lärarna får information om aktuell forskning via de kommunvisa nätverksträffar som sker vid några tillfällen per år. Då träffar de lärare från andra skolor i kommunen som undervisar i samma ämnen eller årskurser för att dela erfarenheter och få ny kunskap. Förstelärarna som leder nätverken har ett från huvudmannen uttalat uppdrag att söka efter och sprida aktuell forskning.

Lärarna uppger att de även har ett eget ansvar för att söka efter och ta del av forskning. De använder sig av olika källor, som exempelvis ämnestidningar, sociala nätverk, Skolverket, SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) och Skolforskningsinstitutets översikter. Den bok som ligger till grund för utvecklingsinsatsen "Ledarskap" har de fått i uppdrag att läsa och använda sig av under tiden insatsen pågår. Rektorn säger att kommunens rektorsgrupp rekommenderade boken och att författaren är disputerad i pedagogik. De har dock inte tagit del av och valt mellan olika källor i samband med valet av litteratur. Enligt lärarna finns det utrymme för att förhålla sig kritisk till innehållet i boken och de tar till sig sådant som är relevant för dem. De förhåller sig även kritiskt till olika trender i utbildningssammanhang och säger att färdiga arbetsmodeller kräver anpassning och att de har ett eget ansvar för att ta reda på vilken idé som ligger till grund för nya modeller.

Granskningen visar även att arbetet med att anpassa och integrera valda insatser i verksamheten fungerar väl. Det finns en tydlig plan som utvecklingsgruppen tagit fram för hur insatsen "Ledarskap" ska genomföras. Varannan vecka träffas lärarna i fem grupper med en samtalsledare i varje grupp. De läser boken med reflektionsfrågor och genomför praktiska uppgifter som de anpassar till de förutsättningar som finns i olika ämnen och årskurser. Lärarna ger uttryck för att de får ett tillräckligt stöd i samtalsgrupperna för att genomföra uppgifterna och de samarbetar för att möjliggöra observationer av varandras undervisning. Rektorn är inte delaktig vid samtalen i grupperna men följer hur arbetet utvecklas via arbetslagsledarna i utvecklingsgruppen. Enligt lärarna är det dock oklart för dem vad som ska hända efter det att insatsen är slutförd och de önskar att det ska ske en utvärdering och uppföljning. Flera lärare ger uttryck för att skolan i stort behöver bli bättre på att ta reda på vilka effekter insatser ger och att det behöver finnas tydliga strukturer för hur dessa ska dokumenteras så att kunskapen kan föras vidare.

Huvudmannen Eslövs kommun

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet till flera delar fungerar väl.

En sådan del är att huvudmannen systematiskt, i samverkan med rektorerna, stödjer arbetet med att kartlägga behov av utveckling på huvudmannens grundskolor. Avdelningschefen för kontinuerligt dialoger med rektorerna, i olika konstellationer, om situationen på varje skola och har därmed god kunskap och insikt om skolornas behov av utveckling. Rektorn uppger att dialogen med huvudmannen är välfungerande, det är tydligt

vad som ska följas upp och utvärderas och hur detta ska dokumenteras. Vid samtliga intervjuer beskrivs att huvudmannens struktur för att identifiera utvecklingsbehov och besluta om insatser fungerar väl.

Olika utvecklingsinsatser pågår vid huvudmannens grundskolor. Ett exempel är metoden "Läsklart" som syftar till att utveckla elevernas läsförmåga, där en forskare även genomför en studie av metoden. Den mest omfattande utvecklingsinsatsen som pågår vid besöket är ett samverkansprojekt mellan förskola, grundskola, gymnasieskola och socialtjänst med anledning av att varje år lämnar 20-30 elever i Eslövs kommun grundskolan med mycket lång väg till behörighet till gymnasieskolans nationella program. Syftet med projektet är att förebygga och motverka utanförskap. En representant för huvudmannen säger att de behöver använda sig av metoder som är vetenskapligt förankrade och som är effektiva. Rektorer, förskolechefer och politiker har initialt varit på studiebesök vid ett lärosäte i England och en forskare, knuten till lärosätet kommer att besöka kommunen längre fram. Ännu finns ingen konkret plan för hur insatsen ska gå vidare, men representanter för huvudmannen uppger att efter utvärdering av studiebesöket ska en plan tas fram. Kommunen har också två gemensamma kompetensutvecklingsdagar som ska vara kopplade till det pågående utvecklingsarbetet.

Ett område som till delar fungerar väl är huvudmannens strukturer för att stödja arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vid granskningen framkommer att avdelningschefen för grundskolan tillsammans med rektorsgruppen har det övergripande ansvaret för skolutveckling på huvudmannanivå. Representant för huvudmannen uppger att rektorernas kompetens för att arbeta för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är god. Huvudmannen har satsat på att ge rektorerna kompetensutveckling och de har gått rektorsutbildningen och kunnat delta i rektorslyftet. Som stöd från huvudmannen till skolorna finns även ett så kallat lärmiljöteam bestående av två förstelärare med specialpedagogisk utbildning som, främst på lågstadiet, ger stöd när lärarna behöver hjälp med att utveckla lärmiljön i klassrummet. De lärare som tagit hjälp av teamet beskriver vid intervjuer att detta stöd fungerar bra och ger god effekt. Det finns också en utvecklingsgrupp gällande elevhälsans arbete bestående av bland annat två rektorer. De har till exempel haft kontakt med en skola i Göteborg som arbetar med en metod för elevhälsomöten för att utveckla elevhälsans arbete.

Vid samtliga intervjuer framkommer att de av huvudmannen inrättade ämnesnätverken är ett stöd för lärarna för att få ta del av aktuell forskning inom respektive ämne och för att dela erfarenheter med varandra, även om detta stöd skulle kunna förbättras, se vidare nedan i beslutet. Nätverken är även ansvariga för den av huvudmannen inrättade så kallade Lärfestivalen som genomförs vid ett tillfälle per år. Ett nätverk per år ansvarar för Lärfestivalen och under en dag deltar lärarna i föreläsningar och olika "workshops". Rektorn säger att huvudsyftet med Lärfestivalen är kollegialt lärande. Enligt lärarna är detta ett tillfälle att både ta del av ny kunskap och andra lärares erfarenheter och det förekommer att olika insatser genomförs efteråt vid skolan med koppling till Lärfestivalens innehåll. Ett exempel är en skola som delade med sig av hur de har arbetat med hälsa, som var temat för den senaste Lärfestivalen, vilket har lett till insatser vid Nya Östra skolan.

Även om det framkommer att rektor och huvudmannen i flera avseende skapar förutsättningar för, och arbetar för, att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och

beprövad erfarenhet visar granskningen att det finns delar i verksamheten som behöver utvecklas.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- Huvudmannen behöver se till att de strukturer som finns på huvudmannanivå för att stödja arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet förbättras.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens stöd för arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet behöver förbättras.

Vid granskningen framkommer att avdelningschefen för grundskolan tillsammans med rektorsgruppen har ansvar för att stödja arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Rektorn uppger att samarbetet mellan rektorerna skulle behöva utvecklas för att utgöra ett stöd i detta arbete. Frågor om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är inte i nuläget en tydlig fråga i rektorsgruppen, säger rektorn.

Vidare visar granskningen att förstelärarna i de ovan nämnda ämnesnätverken har ett uttalat ansvar för att bevaka aktuell forskning för att sprida den till lärarna i respektive nätverk. Det saknas dock förstelärare i två ämnesnätverk. Det är därmed oklart hur lärare som tillhör nätverk som saknar förstelärare får stöd för att ta del av aktuell forskning. Vidare råder olika uppfattningar bland lärarna kring hur väl de olika ämnesnätverken fungerar beroende på vilket nätverk de tillhör.

Enligt rektorn finns ett visst behov av samarbete med lärosäte, men det är inte en prioriterad fråga i nuläget. Även lärarna säger att det skulle vara bra med samarbete med forskare för det skulle innebära att mer kunskap kommer verksamheten till del. Huvudmannen och skolan har kommit i kontakt med några forskare i samband med att dessa genomför olika studier vid huvudmannens skolor samt inom ramen för det pågående utvecklingsarbetet hos huvudmannen, men de intervjuade ger uttryck för att detta inte kan betecknas som ett ömsesidigt samarbete.

Detta innebär att huvudmannen behöver försäkra sig om att stödet till rektorerna och grundskolorna är tillräckligt i arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I detta arbete kan huvudmannen se över hur stödet i rektorsgruppen och i nätverken tillgodoser behoven och försäkra sig om att ansvarsfördelningen för att söka efter och sprida aktuell forskning tydliggörs och följs upp. Vidare innebär det att huvudmannen vid behov kan utveckla samarbete med lärosäte.

- Huvudmannen och rektorn behöver se till att det finns strukturer för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter.

Skolinspektionen bedömer att Nya Östra skolan och Eslövs kommun inte sett till att strukturer skapats för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter. Granskningen visar visserligen att skolan och kommunen har vissa strukturer

som möjliggör att lärares erfarenheter kan prövas och spridas. Erfarenheter behöver dock vara prövade, dokumenterade och genererade av många, och under en längre tid, för att de ska kunna anses vara beprövade erfarenheter, vilket inte är fallet vid Nya Östra skolan och i Eslövs kommun.

Granskningen visar att det finns förutsättningar för att utveckla strukturer så att erfarenheter kan bli beprövade erfarenheter. Ett sådant exempel är hur utvecklingsinsatsen "Ledarskap" anpassas och integreras i skolan. I samband med möte i samtalsgrupperna delas erfarenheter och idéer prövas, utvärderas och vidareutvecklas. Lärarna uppger att alla grupper inte har någon som sammanställer eller dokumenterar samtalen och önskar att det ska ske en uppföljning och utvärdering av insatsen. Lärdomar kan försvinna när lärare slutar och de saknar dokumentation efter avslutade utvecklingsinsatser som de kan använda för att sprida och ta tillvara det som de har lärt sig. Bristen på dokumentation gör att nya lärare får svårigheter att ta del av dessa erfarenheter, vilket blir särskilt påtagligt när omsättningen av lärare är stor.

En annan grund för att kunna utveckla beprövad erfarenhet är den samverkan som finns mellan skolor i kommunens ämnesnätverk och i Lärfestivalerna där kunskap och erfarenheter delas och sprids mellan lärare och skolor. Det finns även visst samarbete med andra huvudmän i olika nätverk. De etablerade och regelbundna mötesstrukturer som finns inom skolan, mellan skolor, med huvudman och andra huvudmän där erfarenheter delas kan utgöra en grund för att generera beprövad erfarenhet. Dock visar granskningen att systematiken och dokumentation behöver utvecklas så att erfarenheterna kan prövas av många under en längre tid så att beprövad erfarenhet utvecklas. Rektorn vid Nya Östra skolan ger uttryck för att definitionen av beprövad erfarenhet innebär en stor utmaning och anser att frågor om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kopplat till utvecklingsområden bör tillkomma i huvudmannens och skolornas kvalitetsarbete.

Detta innebär att det finns möjligheter till samverkan inom och mellan huvudmannens grundskoleenheter samt med andra huvudmän för att systematiskt pröva, dokumentera och utveckla erfarenheter så att de kan bli beprövade erfarenheter. Dokumentationen av de erfarenheter som görs i utbildningen behöver dock förbättras så att de blir möjliga att dela och prövas av många under en längre tid. Vidare behöver uppföljning och utvärdering av utvecklingsinsatser ingå i denna systematik. På så sätt kan de erfarenheter som görs användas och leda till att utbildningen och i förlängningen måluppfyllelsen förbättras.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 14 juli 2019** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits och vilka effekter de gett utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till *skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se*, eller per post, till *Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg.* Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (Dnr 400-2017:10221) i de handlingar som sänds in. Som stöd för redovisningen kan bifogad mall (Bilaga 2) användas.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Caroline Engskär och utredare/jurist Magnus Jonasson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Roland Fallström

Enhetschef

Kristina Svensson

Undervisningsråd/föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/grundskolans-arbete-for-att-utbildningen-ska-vila-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/

Bilaga 1: Författningsstöd – Grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utformningen av utbildningen

Skollagen (2010:800)

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 §, tredje stycket).

Förarbeten

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 223 - 224

Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Regeringen anser att de krav som ställs på skolan att ge eleverna förutsättningar att erövra kunskaper blir alltmer omfattande och att det är nödvändigt att ta ställning i etiska frågor inom alla kunskapsområden. Informationsteknikens utveckling ger snart sagt obegränsad tillgång till information men denna måste ordnas, granskas, värderas och omvandlas till kunskaper. Att ta ställning i politiska och moraliska frågor kräver också en god kunskapsgrund. De nationella styrdokumenten ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Beträffande formuleringen om att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet", så gäller den, som ovan redovisats, utbildningen i vid mening och utgör en del av grunden för verksamheternas styrdokument.

Offentliga utredningar

SOU 2018:19. Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring s 25 - 27

Vetenskaplig grund

Begreppet vetenskaplig grund definieras inte i skollagen utan har av Skolverket, i linje med propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165), preciserats till att arbetet i skolan ska utgå från ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevanta forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Skolverket ger följande beskrivning av begreppet: "Vetenskaplig grund innebär att kritiskt granska, pröva och sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang samt söka efter förklaringar och orsakssamband i tillgänglig relevant forskning". Enligt utredningen beskriver denna tolkning närmast ett förhållningssätt till vetenskap – ett forskningsbaserat arbetssätt. Skolforskningsinstitutet särskiljer begreppen vetenskaplig grund och vetenskapligt förhållningssätt. Man understryker att det är undervisningen som bedrivs som baseras på resultat från vetenskapliga studier, både avseende innehåll och hur man undervisar. Ett vetenskapligt, eller kritiskt, förhållningssätt är däremot något man själv utvecklar. Ett vetenskapligt eller kritiskt förhållningssätt bör enligt Skolforskningsinstitutet alla ha i alla sammanhang där man planerar, genomför eller utvärderar sin undervisning. Vad gäller skollagen är det utbildningen som ska vila på vetenskaplig grund. I 1 kap. 3 § skollagen definieras utbildning som den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Undervisning definieras som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

Beprövad erfarenhet

Beprövad erfarenhet är ett begrepp som är särskilt kopplat till yrkesgrupper inom områdena hälso- och sjukvård och skola. Även om uttrycket i sig är komplext så har det tillkommit för att omfamna dimensioner av kompetenser som är av vikt i praktikens utövning till gagn för patienter, elever och studenter (och även anhöriga). Beprövad erfarenhet framställs ibland som att det omfattar allt övrigt som inte täcks in av det som är vetenskapligt grundat.

Det är olyckligt för begreppet får därmed ett otydligt berättigande. Många av de problemområden där den beprövade erfarenheten har bidragit till kunskapsuppbyggande och professionens kompetensutveckling utgör också en viktig grund för identifiering och precisering av forskningsfrågor. Beprövad erfarenhet kopplas ofta samman med lång erfarenhet men bör mer beskrivas genom de professionella erfarenheter som upprepat har identifierats, observerats, verifierats och accepterats av professionen. Den beprövade erfarenheten är i första hand kontextuell och lokal, ofta kollektiv inom en profession och tydligt kommunicerad för att kunna användas av flertalet. Skolverkets definition av beprövad erfarenhet (kunskap som är genererad vid upprepade tillfällen över tid, som är dokumenterad och kvalitetssäkrad) ger lite utrymme för att vidareutveckla och framhålla betydelsen av den erfarenhetsbaserade professionskunskapen. I många undervisningssituationer behöver den beprövade erfarenheten vara

vägledande i de fall då vetenskaplig grund inte finns att tillgå. Den beprövade erfarenheten är en värdefull komponent i det dagliga utövandet av lärarprofessionen med konsekvenser för lärande som behöver beskrivas, reflekteras och få acceptans. Den bör också ses som en likvärdig komponent och ett komplement inom praktiknära forskning där den i sig kan utgöra en startpunkt för att beforska praktiken.

Ställningstaganden

Skolverket[1]

Forskningsbaserat arbetssätt

Att arbeta forskningsbaserat innebär att systematiskt undersöka och utveckla den egna verksamheten utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att göra det effektivt krävs ett vetenskapligt förhållningssätt där man diskuterar, kritiskt granskar, använder och utvärderar relevant forskning på utbildningsområdet och annan systematiskt framtagen kunskap.

Forskningsbaserat arbetssätt ställer krav på en hög grad av systematik, begreppsmedvetenhet och struktur. Detta arbetssätt ska inte enbart förstås som att lärarlaget sitter ner och diskuterar eller att vi förlitar oss på den egna uppfattningen eller magkänslan. När det gäller att utveckla kvaliteten i undervisningen innebär det att det ska finnas stöd i forskningen för de metoder som skolan använder och de kunskaper som skolan lär ut. Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär alltså att medvetet använda sig av både vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet som bas för det egna kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär att inta ett vetenskapligt förhållningssätt och kan sammanfattas med att man:

- Identifierar, formulerar och löser problem
- Verkar för att bygga kunskap och transparens
- Kritiskt granskar resultat

I det vetenskapliga förhållningsättet är transparens av vikt vilket innebär att vara öppen med metoden man använt för att andra ska kunna förstå och utvärdera hur man kommit fram till resultaten.

Systematiskt kvalitetsarbete och forskningsbaserat arbetssätt – inte samma sak

Grunden för det forskningsbaserade arbetssättet har likheter med det som i skollagen benämns systematiskt kvalitetsarbete. Ofta är det inom ramarna för skolans systematiska kvalitetsarbete som ett forskningsbaserat arbetssätt kan appliceras. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp

---

[1] https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskningsbaserat-arbetssatt/att-arbeta-forskningsbaserat

verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning.

En viktig skillnad är dock att kvalitetsarbetets syfte är att utveckla verksamheten för att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas, medan syftet med det forskningsbaserade arbetssättet t.ex. kan vara att öka kunskapen inom ett för skolan eller förskolan relevant arbetsområde. Systematiskt kvalitetsarbete är en kontinuerlig form för arbetet med skolutveckling medan forskningsbaserat arbetssätt är mer av en ansats för att undersöka och utveckla. En viktig skillnad är också att det forskningsbaserade arbetssättet bygger på en begreppsapparat där begrepp som knyter an till den vetenskapliga metoden är viktiga inslag.

Skolverket (2012). Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, Dnr 2012:1700, s. 1 och 4.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet riktar sig både till dem som utformar styrdokumenten, dvs. riksdag, regering och Skolverket och till enskilda lärare.

Både utbildningens ämnesinnehåll och metod/pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarens ansvar och förutsättningar

Enskilda lärare har ansvar för att löpande hålla sig orienterade inom sitt ämnesområde.

Bestämmelsen reglerar indirekt rektorers, förskolechefers och huvudmäns ansvar att stärka lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarutbildningen har ett ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt kan dock inte förväntas vara färdigutvecklat. Som yrkesverksam bör lärare ges stöd och vägledning från såväl mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

Skollagen (2010:800)

Utbildning och undervisning

I denna lag avses med

- undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och

- utbildning: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (1 kap. 3 § skollagen).

Huvudmannens ansvar för utbildningen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Ledningen av utbildningen

Rektor

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

En ställföreträdare får utses för en rektor (2 kap. 9 § skollagen).

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen *(4 kap. 3 § skollagen).*

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 4 kap. 3 § skollagen ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. *(4 kap. 4 § skollagen).*

Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (SKOLFS 2012:98)

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning (s 11).

Bilaga 2: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen behöver se till att de strukturer som finns på huvudmannanivå för att stödja arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet förbättras.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Huvudmannen och rektorn behöver se till att det finns strukturer för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: